

Estonian

Frau Marta Lannus,
Geislingen / Steige
Schlosshalde 20
Ray 2/3 Kreis Göttingen, (14a)
Württemberg, U.S.A. Zone
Deutschland

Abs.

1
Elfriede Leuder,
Pörrige, Stocklund,
Damerstigen 5
C/o Pettersson

PEDAGOGIKA
ARHIIVIMUSEUM
FOND K43666-3

8.1.47.

Kallis Marta!

31nd det., vana aasta, aktuaal, saan kätte Sinu kirja nites perearvamus
pildiga. Kiri oli saadetud karantiini laagrist pr. Krupp-Malmi poole.
Uhtski kiist kirja Sinult pole ma saanud peale õpilaste äärmis-
soovi kaoli aastapäevaks. Praegu keikupilt ei midagi. Nüüd kull
mulle meelde, et veel keegi teine (visti Allmannid) mainisid oma
kirjas seda prouat. Allmannidelt saan küll 2 erakirja kätte, aga
juba suvel, nüüd läheb nende poole post kõige hilisemini. Igatahes on
kirjad mitte enam kui 2-3 nädalat keel. Aga nüüd imesta, kui edaspidi mõ-
nelt kaasmuutajalt veel järelpärimist teie perekonna suhtes minu nimel tuleb.
Eks meil ju siin kuule ka kõigest, mis teil seal juhtub, ja seepeale olingi mu-
ses, kas olete veel seal. Kuna ka Helgalt täna aega midagi ei tulnud ja ka
veel ühelt vanemalt daamilt, kellega koos leerin kaissu/aga see on nüüd Prant-
sumaalama tütre juures), siis kirjutasin kõigile, keda aga teadsin veel oma
laagris alles olevat, ja palusin Geislingeni inimeste üle teatada. Mul on hea meel,
et teie vana paigale jäite. On juba küll neidest vintutemistest. Ja kas inka paremat
leiad. Muudagi on meil siin võrdlemisi hea elu. Kui mul oleks ka pealiskaudne
ielloom, kes ainult endale mõtleb, kes rahul sellega, et võib kasti süüa/seda
saab palgast - siis aga ei saa riideid muretseda), kohvi, sukkurt, saia, nii palju kui
tahad - oleks ja kõik hea. Aga ma ei saa unustada oma õnnetu lapsi / nüüd
kadus sõjakeerises mu ainus õepoeg ka ael) ja sealt lähevat mõtet edasi teiste
venda - otsele Saksa ja suurel isamaal" - ja mulle ei maitse midagi. Riideid min-
ise endale üldse ei muutata, mingisugane rahuldusttuu on veel sellest,
et kaunad suveni ja pere lipp - lapi peal. (Häbituime, et siinul hea, kuna)

2
teised nii väga kannatama peavad. Minuke saor on mure
et ma siin olen vähemalt riikas, siis saaksin enam saata
omadele - aga see ju puudub, 'see tähendab võimatus, põ-
genidul. Mingit eratelluõtet, ei kohvikut, ei proovi, ei autot, mittegi
turukaupleja ei tohi sa alla. Ainult kaupade - ja see keerleb jälle on
enese ümber. Siin on praegu tööstistest puudus,abrikutes saaks kogu Eesti,
aga sisseviidulõka saamine on väga raske. Ainult kõige lähemad sugulased
(mees abikaasat ja nimepõõrdult, lapses vanemaid, kui mat on üle 65a.,
vanemad lapsed aga ainult siis, kui nad on alla 16a. vanad, kui ei saa
iseseisvalt ülalpidamist hankida) saavad loa. Mulle öeldi 3 korda ära, alles
viimasel korral, kui mu endine pereproua nõrku ülesse leidis/ seda sai teha
ainult tänu sellele, et Henno on arst), sain ^{oma lastele} sisseviidulõa.
Algasin ^{saamusega} veebruaris 1945 ja siia nad saabusid mai kuus 1946. Htl-
mannidel on siin üks sugulane. Neil olid ka mingisugused hirmustused,
nad saatsid neid siia, aadsiine novembri kuus sisse, aga siiani
pole veel aastust saanud. Kõigistakse, et kohutavalt palgi autantsi jalga-
kirje sisse. Saab siis näha, missugune vastus tuleb.

Täna pildi eest. See on ju väga ilus pilt. Ei kujatunud enesele ette, et saan-
geid võib veel saada seal parustatud maal. Lastel juba nii suurte laste
näoilme, eriti Aroal. Saab vist juba elu hõisidusest aru. Aro jääb
ikka sinu perekonda, aga vike Aet on isa tütar. Nüüd kusta
näode enam lapselid nunnargune pole, on see hästi näha. Pildil
näesat lapses õige keel ja terad välg. Kas see nii nüüd on? Raske tal
vist oli küll, kui väike nii raskesti haige oli, aga aae Jumal siiski
ei jätanud teid maha. Loodame, et ka edaspidi. Tema abiga ^{legoma} õu-
teit ja meie väikesit ülejäänud kaaslasi maha ei jäta. Besti. vahras on ju
üldse ikka hirmsasti kannatama, ja nii paljut, paljut hukkumist.
Hirm hakkab, kui mõtled sellele. Mõnikord kisub vägisi lootust maha
jätta - vägisi summid ennast kõraks ^{legoma} ja hõõstida. Aga südame sügavuses
on mul siiski lootus, et kõik jälle hakkab minema. Iga kuritega ka-
ristatakse, üks on juba saanud, aga see keine ka ilma jää - kann-
tame veel rohe ja loodame. Kui liig suur ahastus mu üle tuleb

2. ^{sis. pühapäev} ~~inika~~ jälle meelde tuleb, kuidas ma imelikul kombel laest
pearesin, ei olund ja mingit lootust — aga vabaks saime. Tuleta
mika jälle meelde, kuidas ja pealegi veel, kui hästi (mii niteeda
mugavalt) siia sain, ilma et oleks tarvitsenud ühtegi senti
maksata, ja kolnud maha ettevalmistusi teinud. Siis tuleb mu
üle jälle nii seuer kindel tunne, et saatus on mind juhti-
nud ja Saatusel kätte annan endast. Need, keda ta tahab jätta
jääs, meie ise ei saa midagi teha, ainult kui kooa meil,
usaldus temasse on — siis läheb ka kõik võrdseks. Hästi
üks on kindel, et kannatuste läbi läheb inimene paremaks,
õilsamaks (mõnikord on küll just vastupidine), ta saab parema aru oma
kaaskannatajatest ja näeb, et nii mõnelgi palju raskem veel on. Ma
palun aina Jumalat, et ta mu lapsi vähem tunda laseks ^{neid} ~~oma~~
kannatusi, et ta lootust neilt ei võta — siis saavad nad ka
seda kuidagi oma elu eelasi vedada, kuni neil määratus on jälle
lapsei tulla. Kas sa kuulsid meie endise õpilase Ellen West-
mami (õbbri) saatuset. Ta mõlunud tütrekesed appisid ja
pähenemisel. Nüüd on ta ise Tõnis. Sain ta kirja. Teenib ühes
majas, alla oma mehe naisele leidnud ja teeb nüüd kõik, et vi-
hemalt mehega kokku saada. Aga siamaani pole see veel
sündinud.

Sa kirjutad, et maailmas on chaotiglus tugevam, kui aiglus.
 Ja, see on tõsi. Kuhu sa ka vaatad, on see igal pool nii. Siin
 ja ka meesest mastaabis. Ka siin elavad meie endist tõusinat
 palju parem, kui seisid, keda meie sinuga enam austame.
 Aga ma annan neile andeks, kui nad mõtleksid ka veidi oma
 kaasaetudadele — aga seda nad vist palju ei tee. Nad just kui
 pigistavad meelega silmad sinu pidutses ja naudingas
 siinset sabaust, just kui aldis juba laeliline rahu käes.
 Aga vist on see ikka maailmas. Süssi ütlen jälle — ei tohi lootust koo-
 tada, igale kannatusele tuleb tase. Ma usun kindlasti, et nüüd
 hakkab pikamaa siiski paremusele minema, sest tundub
 et tulevas esile inimesed, kes julgevad kristlikult vaites esile
 tulla ja panna piiri karitegevusele. See võtab aega. Aga eks meil
 ole hea meel, kui ootamatult meie lastel jälle paremaks läheb elus.
 Lapsed on noored, nad ei võta eluraskusi nii rängalt, ja iga
 uus paremus tiivustab neid ja annab elurõõmu. Nad ei tas-
 vitle võrrelda elu paremuse endise paremusega, vaid teevad
 seda ümberpoortult — ja on jälle õnnelikud. Ja viimane on
 mis just vajab inimese, et ära edevad siin maailmas. Oma
 ja väga suhteline mõiste. Mul tundub, et kaks aastat juuksel,
 on meie saatus selge. Nii kausa sündame vastu panna,
 kui emast sunnime. Ja auto suggestioonitab ja palju kaasa
 elule. ~~Pärast~~ Mul tundub ikka, kui meie kätel kõikumata
 usume sellise, et tagasi tulemine koju — siis mõjutame ise
 seda lazaritulekut. Ma tunnan nii väga kausa oma inimestele
 seal teie pool. Kellel on hea ülemus — reis kollektidele ka paremini.
 Kõik ripub ära mõistetest ametnikudest. Aga ka nende seas
 võivad olla sarnased, kes unustavad äraast. Lasevad, kellel

poes südametunnistust, vär. Kes jäle suure fanaati-
kust. Nõuajil merra mehest - aga mina tean, et see hulk naist
on just suure kodumaa "sobras". Pole siis ka inimestada nende
kõrteemise üle. Kus ka meil siin leidu nende sõpru. Kuna
aga aastanaal tuges - siis ei tunne meie siin seda inimest.
Aga rahvikutes ~~siis~~ ei ole meie inimestel seigugi kerge, ikk-
tepuhku tulevat pistet omamaa tööliste poolt. Haritumad sa-
nad muid parem aru, milles asi seisab. Naei idealiseeri enam
süüdi naabrit. Alguses ei tahtnud uskuda meid ja tihiti tuli.
Kroonilisi küsimusi, miks meie oma maa ja vara maha jätsime, ja
mõned koguni ütlesid, et kui palju neil peavad nadema maa-
seisus, et teinud midagi ei tee. Nüüd pole seda enam nimelt.
Aga aga selle põgeniku enesetunne siiski pole hea. Loka on
süü rannale tunne, et oled teinud ees, criti. Naual. Kui sul ka
veel jõudu on - ei loka siin keegi tööle, ~~siis~~ isegi mitte majja.
Amaadmilitsele loodi siis need arhiivkohad, aga aga too ei rahulda.
See too on j. ka arvatus enam toetuseks, abina. Sealjuures seatakse
siis ka karda mõned arhiivis heldris. Aga meile ^{vandale} põgenikele
on sellest suu abi. - Nüüd muid lähel suur procent, siiski maa-
kattelis. Kevadel lõmmati iüriraka maha. Pehme aasta eest muides 360
Krooni koos, muid kuskame saama vist 240-250 kr. vahel.
Mul on aimult sellest kogu, et ei ole võimalik enam aiolata neid, kellele seda
paja oli või roõmu tegi. Naitens toon meie väikse tuttava (kui kuigi)
Te põgenes siia Saksamaalt üle Jaani, oli siin joonestajaks, pärast
majateenijaks, aga viimastest laajajärgel (ka ei saanud ta nassit tööl
mida teha) ka tuli vana laigus jälle välja. Ta on praegu sanataar-
mis. On muidugi korter, roõk, vesi, aga ta tahab j. ka kirjutada, lu-
geda, veidi käsitööl teha. Et see - ta ema üespoeg - saadal talle ka
veidi raha, aga mina otsisin talle järgemööda, ^{puuvilja ja muid} ^{inglits, kull, prae, oman, aareid, paks, s. muid} ^{abikad} ^{abikad}
kasi. Palju on siin rannasid. Monistors lähel paris naigakars, molle-
karraga võidan. Olen proovinud võtta loose - aga siinamasi
olen aimult 3 tolmulappi ja 1 pakk kirjapabrit võitum. Jah, aga
võta siis see äärmallikas just pole. Kõll saab teda ehk ka veel. -
Lasin silmas kard üle minna sellele, mida olen kirjutanud
kõll on ~~ta~~ viiga sees, kull olen ebaselgelt oma mõtteid
vägündanud. Aga arvan, ehk saad siiski aru. Ma olen nii
närviliselt siiski läinud, et ei saa kerralikult ega
püsivalt kirjutada. Omas kodus ei saa seda peaaegu
mildse teha, sest tulen nii hilja koju, roõn, pesen roõ-
girstat ära (Metal on nii palju tööd nii kui nii, meid
on ju 8 inimest, ta keedab kõigile, vähemalt aitau
siis õptul koristada, ta paneb siis lapsed magama.
Monikarol teeb seda teha aga teema tuleb veel hiljem
kui minna koju) - siis olen nii puruväsimus, et
saevalt pilgu ajalehte saan panna, oma palve ära
lugeda ja heidan voodisse. Aga ma enne 11 või 1/2 12.
magama ei jää - aga pea lamama. Kus aastatan-
na ennast ju ka tunda, saan ju kevadel 65 a. vanaks.

3 Ka närib ju igavesti rüdanes ^{mitte} õnnatumate laste
-saatusel üle. Sa kui ema saad sellest aru.
Kirjutau kirje harilikult töökojal ja tööde vahel, see-
pärast on ka kõik nii katkendeline. Minu seegri ka kolle-
dusti see vääras keel, mille ma vastu oma lastest
pidin ära õppima. Kuigi ta kerge on meil, kes saad ja
inglise keelt tunneme, ära õppida - seegri ta väga keisi keel.
Selle üle kaebab ka kõik eestlased. Juba amul ajal seegri inglise
keel prantume keelt. Aga see seegri palju enam. Minu inglise
keele on ta täiesti ära võinud - nüüd seegri juba sausa ja prant-
umakeele. Harvaks rääkima - ja peatab tema sõnu saase
üle ei pane tähelegi. Kuigi ma töökojal kõik ära saan teha
ja rääkida, täiesti rabaest loen ja koguini kirjut kirjutau
ei õpi ma teda siiski perfektist ära: püüab kuni ei
meele. Minu saan meie emigrantidest ära, keda ja ka
ei huvitunud meie väike rahva keel. Täiesti elanuks
kätte - ja see ütles. Juba väikest vait armastada aiemult ja
oma rahvas ja need, kes eraviisil temast huvitatus.

Nüüd pean ka lõpetama. Lõpuks räägin ka veel ajidest.
Park, mille saatsin Alemaniile, on hästi kohale jõudnud.
Minu parkidest ei ole ~~siiani~~ siiani näki kaduma läinud, seepä-
rast otsustasin teile saata prooviks nke väiksema parki ai-
melt sõjimeeranniga. Kui see jõuab kohale - siis saadan ka
muid või muut, ^{mitte} teile väiksem keel, või mida vajate. Kirjutau
üle, mida võib saata. (Viideis /aga ainult Kantud) 3 kgr.,

1 paar saapast, 200 gr. seepi või pulbert, 1 kamla või 1 toa-
 leti hari, mangruarjast. Taitu võib saata oma aruandega järele ja
 mida see oma klapangidest (või, liha, suhkru, leib) võrd ära
 anda. Pesu olen karilikult nusi saatanud. Läbi pestud pole seel-
 dusi olnud. Seda olen keimut ka sukkadega. Kirjutä, knidä sulle
 vajas - peru (trino) endale, või lastele, kui saapas, siis kirjutä
 Number ülesse ja kellel, misuguseid järjekorras aaga on. Ega ma jü Jumma
 teib ei saa saata - aga kaltseni ma siamaani ka saatanud pole.
 Sukki kaanan ise lihtsast, sarnaselt olen ka saatanud. Ma olen teie
 perekonnale juba iga ühele ühe sargi püüdnud ja sukkas valmis pan-
 nund, ootasin ainult kirja septembris, siinust saadist. Olin ju ise nii sep-
 tembrini mitu kirja sulle ja Helgale saatanud. Vastaseis aga poleud.
 Siis saadeti siit jõulupäevale meie poistele Saksasse ja ma andsin
 muist ära, kuna mu tuttavast siin harrasist et nende pakid (just
 Geislingeni) olid tühjaks tektnud. Tuttavast saatanud paljast kaaned.
 Kas teie ei ole Lübeckis mõnda tuttavat kelle nimelle võiks
 saata, kes pakki vastu võtab ja muine ekspeditiisiooni äri kaandata
 teile edasi saadaks. Aidkilo ma segin nii. Tema sai pakki enne
 jõulut kätte. Aru tunne mingit piinlikkust, sest ma saadan need
 võris, milledest loobuda saan, ikka teele. Kui sul endal polekain
 tarvis, eks anna mõne keisile. Ühed vennas teed oleme kain
 Kõvi seet pidist meie oma Kõnnunga aija vastu raketama. Igatahes
 Kõvi ja mõnda saajipoolist saadan muides 15. el. jaanuaril teele. Aga kui
 pakki kätte saad, siis kirjutä Kõvi. Mul rüü ka hea meel, kui tähtselt jõual.
 Ole siis vapper ja julge edasi ja äida julgust alahkaida ka mail noor-
 matele. Kõne ajas paranevat. Karmatase seel seidire. Hea au, et Gerda
 poisiaga end järele said. Pere noos. Aga vaimale on parem, kui sa endile
 ei kirjutä. Kõnnat, et teie, et nat alaast. Ega ei maa. Nii saajipoolist siin. Kõnnat Kõnnat
 Kõnnat Kõnnat